



**Вищий навчальний заклад
«НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ»**

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Історія української державності

ОНП «ПРАВО»

Шифр за ОП	Назва	Тип	Рівень вищої освіти	Період вивчення		Кількість кредитів	Вид підсумкового контролю
				Рік, коли пропонується вивчення	Семестр		
ВНД-1	Історія української державності	Вибіркова навчальна дисципліна	перший (бакалаврський)	1	2	5	Диференційований залік

Мова навчання: українська.

Форми здобуття освіти: очна, заочна.

Види навчальних занять: лекції, семінарські заняття, консультація.

Методи навчання: словесний, пояснювально-демонстраційний, метод проблемного викладання, репродуктивний та інші відповідно до навчальних занять.

Оцінювання: поточне, підсумкове.

Мета викладання навчальної дисципліни: формування у здобувачів першого (бакалаврського) рівня теоретичних знань про багатовіковий процес становлення й відновлення політичної суб'єктності України як тривалої інституційної традиції, глибоке переосмислення історичного поступу – від ранньосередньовічних форм самоорганізації до сучасної суверенної держави, з акцентом на історичних постатях, які формували політику української державності певного часу, спадкоємності владних інститутів, легітимності державних утворень та еволюції національних політичних ідей.

Загальні компетентності (ЗК):

ЗК01	Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу..
ЗК11	Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства; усвідомлення цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідності його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні
ЗК13	Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя
ЗК14	Цінування та повага різноманітності та мультикультурності.

Спеціальні (фахові) компетентності (СК):

СК02	Здатність аналізувати ретроспективи розвитку правових явищ та процесів у контексті їх впливу на сучасну правову систему
СК03	Цінування та повага до гідності людини як найвищої соціальної цінності, розуміння її правової природи.

Програмні результати навчання (ПРН):

ПРН01	Визначати переконливість аргументів у процесі оцінки заздалегідь невідомих умов та обставин.
ПРН18	Застосовувати в професійній діяльності основні сучасні правові доктрини, цінності та принципи функціонування національної правової системи.
ПРН19	Пояснювати природу та зміст основних правових явищ і процесів.

Засоби діагностики успішності навчання: усне опитування та участь у наукових дискусіях на семінарських заняттях, питання для поточного контролю, тести, питання для підсумкового контролю, оцінювання результатів неформальної освіти в порядку, визначеному Положенням про порядок визнання результатів навчання набутих у неформальній/інформальній освіті; підсумковий контроль у формі диференційованого заліку, що передбачає комплексну перевірку рівня досягнення програмних результатів навчання.

Зміст навчальної дисципліни:

Тема 1. Витоки та еволюція української державної ідеї

Додержавні об'єднання (Антський союз) як прототип політичної організації. Еволюція поняття «Руська земля» від територіального до політичного значення. Державницькі візії в інтелектуальній спадщині (від митрополитів Русі до Братства тарасівців). Вплив європейських концепцій (природного права, просвітництва) на українську політичну думку. Трансформація етнокультурної ідентичності в політичну націю.

Тема 2. Русь як імперія та європейська держава

Династична дипломатія («шлюбна політика») як інструмент легітимації у Європі. Київ як центр політичного тяжіння: модель «колективного сюзеренітету». Візантійська та скандинавська складові у формуванні владної вертикалі. Галицько-Волинське князівство (Королівство Руське) як правонаступник київської традиції. Міжнародна суб'єктність Русі: договори з Візантією, Священною Римською імперією та Папським престолом.

Тема 3. Феномен козацької республіки

Військо Запорозьке як «держава в державі»: самоврядування, територія, військо. Дипломатичне визнання Гетьманщини (Вестфальська система та українське питання). Інститути гетьманської влади: Генеральна військова рада та Старшинська рада. Атрибути державності: символіка, фінансова система та територіально-полковий устрій. Конституціоналізм Пилипа Орлика: спроба закріплення політичної незалежності.

Тема 4. Державотворчі процеси доби Української революції

Центральна Рада: шлях від автономії до проголошення суверенної УНР. Монархічна модель Павла Скоропадського: розбудова державного апарату та армії. Директорія УНР: спроба синтезу республіканізму та соціальних реформ. ЗУНР: досвід побудови парламентської демократії в умовах війни. Акт Злуки 1919 року: правовий та символічний вимір соборності. Конституція Миколи Міхновського.

Тема 5. Український чинник у радянській державній системі

Формальні ознаки державності УСРР/УРСР: конституції, кордони, органи влади. Політика «коренізації» як інструмент легітимації радянської влади. Україна як співзасновниця СРСР та суперечності союзного договору 1922 року. Вихід УРСР на міжнародну арену після 1945 року: членство в ООН та ЮНЕСКО. Паралельні структури влади: роль КПУ у реальному управлінні республікою.

Тема 6. Тяглість державотворчої традиції в екзилі

Державний центр УНР в екзилі: легітимність та представницькі функції. Діяльність УНРади (передпарламенту) та збереження клейнодів. Українське питання в Лізі Націй та міжнародних організаціях міжвоєнного періоду. Концепції визвольного руху (ОУН, УПА) про форму майбутньої держави. Акт передачі повноважень ДЦ УНР першому президенту незалежної України в 1992 році.

Тема 7. Відновлення незалежності України (1990–1991)

«Парад суверенітетів» та Декларація про державний суверенітет України 1990 р. Революція на граніті: суспільний запит на повний розрив із центром. Правове обґрунтування Акта проголошення незалежності 24.08.1991. Всеукраїнський референдум як вищий акт народної волі та світове визнання. Закон про правонаступництво України: розмежування з радянським минулим.

Тема 8. Трансформація сучасної Української держави

Еволюція форми правління: від президентсько-парламентської до парламентсько-президентської. Реформа децентралізації як зміна філософії управління територіями. Інтеграція в європейський політико-правовий простір (Угода про асоціацію, статус кандидата в ЄС). Функціонування держави в умовах воєнного стану: стійкість інституцій. Цифровізація державного управління (Дія) як нова модель взаємодії держави і громадянина.

Неформальна освіта (онлайн-курси та платформи)

У межах самостійної роботи здобувачам рекомендується проходження онлайн-курсів на міжнародних освітніх платформах з метою розширення професійних компетентностей.

Рекомендовані платформи:

- Prometheus (Історія України. Повний курс підготовки до ЗНО: <https://prometheus.org.ua/prometheus-free/history-ukraine-zno/>; Новітня історія України: від початку Другої світової війни до сучасності: <https://prometheus.org.ua/prometheus-free/novitnia-istoriya-ukrayiny/>);

- Coursera (Становлення сучасної України: <https://www.coursera.org/learn/the-making-of-modern-ukraine-ua>).

Опрацювання зазначених онлайн-курсів не є обов'язковим і здійснюється за власною ініціативою здобувача як форма неформальної освіти

Порядок зарахування результатів неформальної освіти:

Результати проходження онлайн-курсів можуть бути зараховані як складова самостійної роботи за зверненням здобувача в порядку, визначеному Положенням про порядок визнання результатів навчання набутих у неформальній/інформальній освіті (<https://nam.kyiv.ua/files/pdf/polozhennia-pro-neformalnu-ta-informalnu-osvitu.pdf>).

Максимальна кількість балів – до 10 балів у межах самостійної роботи.

Методи навчання на лекціях: вербальний метод (лекція, дискусія, консультація, обговорення тощо); методи візуалізації (презентація, метод ілюстрації, метод демонстрацій: та інші); робота з навчально-методичною літературою (конспектування, тезування, анотування тощо); інші методи у сполученні з новітніми інформаційними технологіями та комп'ютерними засобами навчання (дистанційні, мультимедійні, веб-орієнтовані тощо).

Методи навчання на семінарських заняттях: вербальний метод (дискусія, співбесіда тощо); метод візуалізації (презентація, метод ілюстрації (графічний, табличний, тощо), метод демонстрацій та інші); робота з навчально-методичною літературою (рецензування, підготовка реферату, есе, доповіді тощо); інші методи у сполученні з новітніми інформаційними технологіями та комп'ютерними засобами навчання (дистанційні, мультимедійні, веб-орієнтовані тощо); кейс-метод (вирішення ситуацій тощо); практичний, пошуковий метод.

Методи оцінювання: для поточного контролю у вигляді усного та письмового опитування, фронтального опитування, тестування, написання есе (рефератів), виконання індивідуальних та групових проектів, творчих завдань, тощо; для підсумкового контролю проведення диференційованого заліку (усна та/або письмова відповідь, тестування, вирішення завдань, виконання вправ тощо.).

Засоби діагностики результатів навчання. Поточний контроль може передбачати застосування широкого спектру форм та методів оцінювання знань, що проводиться за кожною темою. Підсумковий контроль передбачає проведення диференційованого заліку.

Порядок оцінювання результатів навчання:

Оцінювання здійснюється за 100 бальною шкалою.

Поточний контроль та самостійна робота = 60 балів.

Підсумковий контроль = 40 балів.

Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти*Для денної форми здобуття освіти*

Поточний контроль та самостійна робота – 60									Підсумковий контроль	Сума
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	Самостійна робота		
5 балів	5 балів	5 балів	5 балів	5 балів	5 балів	10 балів	10 балів	10 балів	40 балів	100 балів

Для заочної форми здобуття освіти

Поточний контроль та самостійна робота – 60		Підсумковий контроль	Сума
Контрольна робота	Самостійна робота		
50 балів	10 балів	40 балів	100 балів

Рекомендована література:

1. Аніщук Н.В. *Історія і перспективи української державності: навч.-метод. посіб.* Одеса: Юридична література, 2021. 88 с. <https://numl.org/.419503>
2. Верстюк В.Ф., Дзюба О.М., Репринцев В.Ф. *Україна від найдавніших часів до сьогодення: Хронологічний довід. Вид. 2-ге, допов., доопрац.* К.: Наук. думка, 2005. 718 с.
3. Демський В., Нікіфоренко В. Полковник Петро Болбочан – військовий злочинець чи жертва політичних репресій? *Українська державність.* 2026. № 1. С. 96–101.
4. Демський В., Нікіфоренко В. Актуальність поглядів Дмитра Донцова у контексті російсько-української війни. *Українська державність.* 2025. № 3-4. С. 132–137.
5. *Державотворення і правотворення в Україні: досвід, проблеми, перспективи: монографія / за ред. Ю.С. Шемишченка.* К.: ІДП ім. В.М. Корецького, 2001. 656 с. <https://numl.org/.519503>
6. Зінкевич Р., Ратушина О., Нагірняк А. *Історія державності та культури України: навч. посіб.* Львів: Львівська політехніка, 2020. 240 с.
7. *Історія української державності: навч. посіб. / за заг. ред. С.Д. Гелей.* Львів: Растр-7, 2022. 412 с.
8. Нікіфоренко В.С. Узагальнення історичних періодів формування та розвитку в Україні системи інтегрованого управління кордонами. *Право України.* 2020. № 7. С. 260–274. <https://doi.org/10.33498/louu-2020-07-260>
9. Nikiforenko V., Kuryliuk Y., Kukin I. Geostrategic aspects of global security (using the example of Russian aggression). *AD ALTA: Journal of Interdisciplinary Research.* 2022. Vol. 12(2). pp. 170–175. URL: <http://dx.doi.org/10.33543/1202170175>
10. Нікіфоренко В.С., Нікіфоренко О.І. Історико-правові аспекти формування української держави та суспільства (міфи та спотворення). *Держава та регіони. Серія: Право.* 2022. № 3(77). С. 12–22. <https://doi.org/10.32840/1813-338X-2022.3.2>
11. Нікіфоренко В.С. Політико-правові ідеї Конституції Миколи Міхновського. *Право України.* 2025. № 3. С. 113–122. <https://doi.org/10.33498/louu-2025-03-113>
12. Нікіфоренко В.С. Організаційно-правові основи стратегічної еволюції інтегрованого управління державним кордоном в Україні. *Вісник Національної академії правових наук України.* 2025. № 32(1). С. 239–253. URL: <https://doi.org/10.31359/1993-0909-2025-32-1-239>
13. Нікіфоренко В.С. Микола Міхновський – апостол української державності. *Українська державність.* 2025. № 2. С. 108–111.

14. Основний закон «Самостійної України» Миколи Міхновського: хрестоматійне видання / уклад. В.С. Нікіфоренко. Хмельницький: Вид-во НАДПСУ, 2025. 60 с.

15. Терлюк І.Я. Українська державність: формування національної державно-правової традиції. Друга половина XVI – початок XX ст.: монографія. Львів: Галиц. вид. спілка, 2022. 480 с. <https://library.megu.edu.ua:9443/jspui/bitstream/123456789/6478/1/2022.pdf>

16. Турченко Ф.Г. П.Скоропадський і М.Міхновський 1918 р.: дві моделі державного будівництва. Український історичний журнал. 2008. № 4. С. 48–59. <https://nasu-periodicals.org.ua/index.php/uhj/article/download/27657/22405>

17. Чорномаз Б. Історія Української державності: навч. посіб. Київ: Талком, 2020. 206 с.

Викладач: Нікіфоренко Володимир Степанович, доктор юридичних наук, професор, заслужений юрист України.

Гарант освітньої програми:

Козакова Ірина Віталіївна

кандидат юридичних наук, доцент

